

**SAEIMAS AIZSARDZĪBAS, IEKŠLIETU UN
KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS KOMISIJA**
darba grupa
LOBĒŠANAS ATKLĀTĪBAS REGULĒJUMA IZSTRĀDEI

Kopsavilkums

I Darba grupa

- Darba grupa uzsāka darbu 2019. gada decembrī.
- Notikušas deviņas sēdes (pārtraukums Covid-19 pandēmijas pirmā posma laikā marts- septembris).
- Darba grupā deputāti no septiņām Saeimas frakcijām un neatkarīgā deputāte (Inese Voika (AP!) – vadītāja, Juris Rancāns (JKP), Andrejs Judins (JV), Raimonds Bergmanis (ZZS), Mārtiņš Šteins (AP!), Normunds Žunna (JKP), Edvīns Šnore (NA), Aivars Geidāns (KPV), Ivans Klementjevs (Saskaņa), Ļubova Švecova).
- Darba grupā strādā eksperti no NVO “Sabiedrība par atklātību – Delna”, domnīcas “Providus” (Līga Stafecka), pārstāvji no Valsts Kancelejas (Inese Kušķe), KNAB, Tiesībsarga, Tieslietu ministrijas (Iveta Brīnuma), konstitucionālo tiesību eksperts Edgars Pastars, Saeimas analītiskā dienesta pārstāvis Dr. Visvaldis Valtenbergs.
- Notikušas konsultācijas ar lielākajām uzņēmēju organizācijām Latvijā – Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameru, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Ārvalstu investoru padomi, kā arī individuālajiem interešu pārstāvības pakalpojumu sniedzējiem, kas pauduši interesi par regulējuma izstrādi – Andri Tauriņu, Vladlenu Kovaļevu, Egli Klekeri, Filipu Rajeovski.

II Darbā izmantotie avoti

- Pēc divu Saeimas frakciju ieteikuma ar Saeimas Prezidija lēmumu 2019. gadā Saeimas Analītiskā dienests sagatavotais pētījumu, kura galvenie secinājumi apkopti materiālā “Lobēšanas normatīvais regulējums un problemātika Latvijā un Eiropā”¹, kā arī uz pētījuma pamata pēc darba grupa pieprasījuma sagatavoti dokumenti.
- OECD un citu starptautisko organizāciju materiāli par lobēšanas regulējumu².
- Ministru Kabineta konceptuālais ziņojums un citi materiāli no Latvijā izstrādātā, bet neapstiprinātā, lobēšanas regulējuma 2010.-2015. gadā.

III Darba grupas secinājumi par likumprojekta būtību

- Likumam ir jābūt izpildāmam – tādām, lai tas reāli darbotos praksē.
- Nepieciešams izvairīties no pārmērīgas birokratizācijas un detalizācijas.
- Nosakot pienākumus lēmuma pieņēmējiem un lobētājiem, jāievēro samērīguma princips
- Jāveido sistēma, kas nodrošina likuma mērķi, bet nepārslogo izpildītājus.
- Jāņem vērā kļūdas, kas pieļautas iepriekšējo reizi, strādājot pie lobēšanas regulējuma Latvijā.

¹“Lobēšanas normatīvais regulējums un problemātika Latvijā un Eiropā”, Saeimas analītiskais dienests, 2019
https://www.saeima.lv/petijumi/Lobesana_Latvija_un_Eiropa_2019.pdf

²OECD Principles for Transparency and Integrity in Lobbying, 2013,
<https://www.oecd.org/gov/ethics/oecdprinciplesfortransparencyandintegrityinlobbying.htm>
“Lobbying regulation in Europe: Recent Developments from 2014-2019”, S.Sokur, 2019

IV Regulējuma pamatprincipi

1. Likuma nosaukums	Interešu pārstāvības atklātības likums <i>Pamatojums</i> <ul style="list-style-type: none">• Neizmantot terminu “lobēšana”, kuram Latvijas sabiedrībā negatīva asociācija – pārsvarā ar slēptām un korumpētām interesēm, vairākos avotos pamatoti norādīts, ka lobisms sabiedrībā asociējas ar korupciju, pretlikumīgu rīcību.¹• Nenodalīt profesionālos, komerciālās un ekonomiskās interešu pārstāvjus no sabiedriskā labuma, pilsoniskās sabiedrības pārstāvēniecības, uzsverot, ka visas likumīgas intereses Latvijā ir leģitīmas un tiesīgas tikt uzklautas lēmumu un likumu pieņemšanā, uzliekot lēmumu pieņēmējiem atbildību šīs intereses samērot labākās sabiedrības interesēs.• Starptautiski sastopami dažādi nosaukumi, bieži ietverot jēdzienu “lobisms”, bet sastopami arī citi nosaukumi, piemēram, Austrijas Lobēšanas un interešu pārstāvības likums, Rumānijas “Likums par pārrēdzamību lobija un interešu pārstāvības jomā”.
2. Mērķis	Likuma mērķis ir nostiprināt interešu pārstāvību kā demokrātiskas sabiedrības principu, kas nodrošina atklātu un godīgu dažādu interešu pārstāvību publisku lēmumu pieņemšanā. Likums dos iespēju iedzīvotājiem un citām interešu grupām sekot līdz interešu pārstāvju darbībām. <i>Pamatojums</i> <p>Mērķim jānorāda iecerēto likuma plašo tvērumu, kurš uzsvērtu interešu pārstāvēniecību kā Latvijas demokrātijai vēlamu aktivitāti, ar kuru nodarbotos dažādas sabiedrības grupas, kuras zina, kā to darīt, un kur pastāv sistēma, lai nodrošinātu šo interešu pārskatāmību, ietekmējot likumus un lēmumus. Mērķis ir panākt, lai no interešu pārstāvjiem iegūtā ekspertu informācija var pozitīvi ietekmēt lēmumu pieņemšanas kvalitāti, un novērst negatīvo, kas var kaitēt sabiedrības kopējām interesēm.</p>
3. Definīcija	Interesu aizstāvība ir ikviena tieša vai netieša saziņa ar amatpersonām, politikas veidotājiem vai viņu pārstāvjiem ar mērķi ietekmēt publisku lēmumu pieņemšanu.

	<p><i>Pamatojums</i> <i>Definīcijas mērķis – radīt visaptverošu definīciju, lai būtu iespēja attiecināt interešu pārstāvniecības aktivitāti uz jebkuru publisku lēmuma ietekmēšanu, gan likumdošanas, gan citu lēmumu pieņemšanā, neradot nevajadzīgus un/vai negribētus izņēmumus</i></p>
<p>4. Likuma tvērums lēmumu pieņemšanas līmenī</p>	<p>Saeima, valdība, pašvaldības, neatkarīgās valsts iestādes, kas pieņem ārējos normatīvos aktus, kā arī valsts augstākās amatpersonas, kuru kalendāriem par tikšanos ar interešu pārstāvjiem jābūt publiski pieejamiem.</p> <p><i>Pamatojums</i> Likumam jānosaka vienoti darbības principi visos varas līmeņos attiecībā uz interešu pārstāvju darbību. Šobrīd regulējuma izstrādes gaitā uzmanība pievērsta valdības un Saeimas likumdošanas un lēmumu pieņemšanas procesam, taču regulējumā ietvertie principi būs attiecināmi uz pašvaldību un citu valsts pārvaldes un neatkarīgo valsts iestāžu darbību.</p> <p><i>Izņēmumi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Likums neattiecas uz tiesu un tiesībsargājošo institūciju darbu, bet varētu attiekties uz Saeimas iecelto amatpersonu atvērtajiem kalendāriem. • Likums neattiecas uz administratīvo procesu iestādē • Pēc definīcijas saziņa starp dažādu valsts pārvaldes iestāžu pārstāvjiem vai dažādu valsts varas atzaru pārstāvjiem netiek uzskatīta par interešu pārstāvniecību, jo “Valsts pārvaldei, atsevišķai iestādei vai amatpersonai, īstenojot valsts pārvaldes funkcijas, nav savu interešu”³.. • Lai izvairītos no dublēšanās, likuma tvēruma nodrošināšanai ņems vērā līdzdalības procedūras, ko jau paredz esošie normatīvie akti, t.sk., valsts pārvaldes iestāžu darba grupas un konsultatīvās padomes u.c., Trīspusējā sadarbības padomes darba grupas. Informāciju par šiem konsultāciju un līdzdalības formātiem jānodrošina to organizētājiem.
<p>5. Likuma tvērums attiecībā uz interešu</p>	<p>Aptverama iespējami plašāka pārstāvniecība, identificējot darbības veicējus neatkarīgi no</p>

³ Valsts Pārvaldes iekārtas likums, 10.pants (4)

<p>pārstāvjiem un to veiktajām darbībām</p>	<p>juridiskās formas – NVO, biznesa asociācija, privātpersona vai uzņēmums, kas veic interešu pārstāvības aktivitātes.</p> <p>Šo likumu piemēro uz visām darbībām, kas nav noteiktas kā izņēmumi un kuras veic, lai tieši vai netieši ietekmētu to, kā valsts un pašvaldību iestādes izstrādā vai īsteno politiku un tajās notiekošos lēmumu pieņemšanas procesus, neatkarīgi no izmantotā saziņas kanāla vai starpniecības līdzekļa.</p> <p><i>Izņēmumi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Deputāta un vēlētāja attiecību konfidencialitāte. • Advokāta un klienta attiecību konfidencialitāte. • Personas, kuras pilda diplomātisko un konsulāro dienestu un ieņem diplomātiskā un konsulārā dienesta amatus. • Darbības, kurās nepieciešama personu datu aizsardzība. • Jāievēro personu demokrātiskās tiesības individuāli vai kolektīvi paust savus uzskatus un vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem.⁴ • Regulējums nedrīkst aizliegt individuālu vai kolektīvu kampaņu rīkošanu, aicinot uz politiskām pārmaiņām un normatīvā regulējuma, politikas vai prakses mainīšanu leģitīmu politisko darbību ietvaros⁵.
<p>6. Interešu pārstāvju reģistrs</p>	<p>Veidojams interešu pārstāvju reģistrs, kas būtu vienots un obligāts informatīvs reģistrs, kur informācijas pilnību un patiesumu nodrošina interešu pārstāvis; paredzama atbildība par nepatiesu ziņu sniegšanu.</p> <p><i>Reģistra saturs</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Reģistrētajiem interešu pārstāvjiem jāsniedz ziņas par organizāciju, biedriem, ja tādi ir, finanšu informācija. • Interešu pārstāvjiem būs jāpieņem darbības ētikas kodekss, iespējams – pretkorupcijas politika. • Interešu pārstāvjiem jāsniedz pārskats par aktivitātēm; šī prasība īstenojama ar pēc iespējas mazāku birokrātisko slogu. • Izstrādājami stimuli, lai motivētu gan interešu pārstāvjus, gan lēmumu pieņēmējus izmantot

⁴ Lobēšanas normatīvais regulējums un problemātika Latvijā un Eiropā”, 23.lpp

⁵ *Legal Regulation of Lobbying Activities in the Context of Public Decision Making*, Rekomendācija CM/Rec(2017)2 un paskaidrojošs memorands, Eiropas Padome, 23.lpp.

	<p>likumā paredzēto tvērumu kvalitatīvai lēmumu pieņemšanai</p> <ul style="list-style-type: none"> • <p>Pamatojums</p> <p>Lai plānotais regulējums būtu efektīvs, nepieciešams noteikt vienādus spēles noteikumus, paredzot obligātu interešu pārstāvju reģistrāciju. Lielākā daļā valstu, kur reģistrs ieviests, tas ir obligāts. Eiropas institūciju Pārredzamības reģistrs desmit gadus darbojies brīvprātības pamatiem. 2020.gada decembrī panākta vienošanās par reģistrēšanās noteikšanu kā obligāta, tālākas caurskatāmības nodrošināšanai Eiropas Savienības institūcijās⁶.</p> <p>Pienākums ziņot par veiktajām darbībām ir viens no būtiskiem interešu pārstāvju pienākumiem, kas ieviests vairāku valstu likumos. Tas ļauj nodrošināt lēmumu pieņemšanas caurskatāmību un privātpersonu atbildību šajā procesā. Par ziņojumā iekļaujamo ziņu saturu un biežumu paredzamas tālākas diskusijas likuma izstrādes gaitā.</p>
<p>7. Reģistra turētājs un citas atbildīgās institūcijas</p>	<p>Latvijas Republikas Uzņēmuma Reģistrs (UR) kā vieta reģistra uzturēšanai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reģistra veidošanā pēc iespējas jāizmanto dati no jau valsts rīcībā esošās informācijas, mazinot birokrātiskos šķēršļus interešu pārstāvjiem. • UR vadība izteikusi atbalstu šādam risinājumam, nodrošinot aktīvu līdzdarbību likuma darbības ieviešanas un nodrošināšanas fāzē. <p>Citas institūcijas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valsts un pašvaldības pārvaldes institūcijas nodrošina augstāko amatpersonu kalendāru atvērtību un pārskatus par sadarbību ar interešu pārstāvjiem. • Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) ir atbildīgā iestāde par Korupcijas novēršanas stratēģijas ieviešanu, kā arī korupcijas novēršanas funkciju nodrošināšanu, un šajā kontekstā regulējumam jāprecizē KNAB loma • Likumā būtu paredzēts interešu pārstāvju un institūciju pārstāvju pienākumu apjoms, vienlaicīgi interešu pārstāvju nozarei ir iespēja veidot kopējus ētikas standartus, apmācības un dialogu ar valsts institūcijām. Šādu attīstību darba grupa redz kā vēlamu, tomēr tā būtu pilnībā atkarīga no privātā sektora iniciatīvas.

⁶ Mandatory Transparency Register: compromise on draft conditionality package, 07.12.2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2327

	<p><i>Pamatojums</i> Uzņēmumu reģistrs šobrīd jau ir 13 dažādu reģistru turētājs. Interesu pārstāvju reģistra veidošana UR atbildībā ļautu efektīvi izmantot jau esošos resursus. Ne mazāk svarīga ir UR vadības atsaucība un ieinteresētība nodrošināt šo procesu, meklējot labākos risinājumus un jaunievedumus. Lai nodrošinātu efektīvu reģistra darbību no pirmās likuma darbības dienas, izstrādājot regulējumu, nepieciešams paredzēt saprātīgu likuma stāšanās laiku. Regulējuma veidošanas gaitā jāparedz KNAB loma likuma ieviešanā un uzraudzībā.</p>
<p>8. Sodi un sankcijas</p>	<p>Šis būs lobēšanas atklātības, nevis lobēšanas ierobežošanas likums, tāpēc sodi nedrīkst kļūt par šī likumprojekta centrālo elementu, tomēr tādi apsverami likuma efektīvas darbības nodrošināšanā.</p> <p><i>Pamatojums</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Apspriesta administratīvo sodu un kriminālsodu piemērošanas nepieciešamība, - juridisko un fizisko personu atšķirības, piemērojot sodīšanas mehānismus. • Secināts, ka sodiem jābūt samērīgiem un saistītiem ar darbībām, kā rezultātā netiek sasniegts lobēšanas atklātības mērķis. • regulējumā paredzētās darbības jānošķir no Krimināllikuma XXIV nodaļā - <i>Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā</i> - paredzētiem nodarījumiem • Nepieciešams iepazīties ar analogiem sodu piemērošanas regulējumiem un izvērtēt iespēju pārņemt šo pieredzi, piem., politisko partiju finansēšanā, pārkāpumi amatpersonu deklarācijās. • Darba grupā pieņemts lēmums atgriezties pie sodu sadaļas, pēc likumprojekta teksta ieviešanas.
<p>9. Citi apspriestie instrumenti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Daļu no atklātības likumdošanas procesā nodrošinās Saeimā skatītie grozījumi <u>Saeimas kārtības rullī (Nr.178/Lp13)</u>, kurus šobrīd 2. lasījumā skata Juridiskā komisija: <ul style="list-style-type: none"> ○ Kārtības rullī komisijā 2. lasījumā apstiprināts “juridiskās pēdas” atspoguļojums likumprojekta virzībai

	<p>Saeimā, lai varētu izsekot, kas ietekmējis likumprojekta saturu;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ vēl tiek apspriesti priekšlikumi par lielāku Saeimas komisijas darba atklātības nodrošināšanu. <ul style="list-style-type: none"> ● Apspriesta nepieciešamība analizēt procedūras, kas noteiktas Ministru Kabineta līmenī, tai skaitā likumprojekta anotāciju sadaļa par veiktajām konsultācijām likumprojekta sagatavošanas gaitā un esošajiem līdzdalības mehānismiem (kā konsultatīvās padomes un darba grupas) un to atklātību valsts pārvaldē un pašvaldībā ● Uz ziņojuma sastādīšanas brīdi nav tādas centralizētās vietas, kurā vienkopus būtu iespējams uzkrāt un publicēt visu Likumā paredzētu informāciju par interešu pārstāvību, ieteicams apsvērt nepieciešamību deleģēt Ministru kabinetam lēmuma pieņemšanu par jaunā reģistra izveidi un tā darbības nodrošināšanas noteikumiem. ● Izvērtējama nepieciešamība grozīt likuma Par pašvaldībām 43.¹ pantu, paredzot arī pašvaldībām pienākumu atjaunot paskaidrojuma rakstus tad, ja izskatot saistošo noteikumu projektu ir veiktas izmaiņas, kuras nav atspoguļotas sākotnējā paskaidrojuma rakstā un ja izmaiņas izriet no deputāta komunikācijas ar interešu pārstāvjiem. Šobrīd valdībā tiek skatīts jauns likums Pašvaldību likuma. Ja tam paredzama virzība šī regulējuma izstrādes laikā, tad attiecīgās normas iestrādājamas jaunajā likumā.
--	---

V Darbs pie regulējuma 2021. gadā

2021. gada janvāris. Pamatprincipus par interešu pārstāvniecības regulējumu apstiprina Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija.

2021. gada janvāris-februāris. Komisija izsludina sabiedrisku apspriešanu par pamatprincipiem un apkopo iesniegtos priekšlikumus.

2021. gada marts-aprīlis. Darba grupa sagatavo likumprojekta tekstu iesniegšanai Saeimā.

2021. gada maijs-jūnijs. Likumprojekta teksta sabiedriskā apspriešana.

2021. gada jūnijs/septembris. Likumprojekta teksta nodošana izskatīšanai Saeimā.

VI Publiskā apspriešana

No **26. janvāra līdz 26. februārim** tiek gaidītas atsauksmes par šo dokumentu Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijā.

Publiskās apspriešanas mērķis ir noskaidrot iesaistīto pušu viedokli par regulējuma nepieciešamību Latvijā un saņemt ieteikumus tālākai likuma izstrādei.

Atsauksmes lūdzam sūtīt uz Saeimas komisijas e-pasta adresi: aizsardzibas.komisija@saeima.lv

Sīkāka informācija pa telefonu (+ 371) 67 08 7275.

2021. gada 26. janvārī

Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas

Darba grupa Lobēšanas atklātības regulējuma izstrādei

i